

Remissvar Neuroförbundet – Ansvaret för hälso- och sjukvården (SOU 2025:62)

Neuroförbundet har tagit del av utredningens förslag och har beretts tillfälle att lämna remissvar över SOU 2025:62 "Ansvaret för hälso- och sjukvården". Därutöver har Neuroförbundet i utredningens inledande skede inkommit med generella skriftliga inspel till utredningen via den möjlighet till öppen konsultation som fanns tillgänglig under en specificerad tid.

Neuroförbundet är en intresseorganisation för människor i Sverige som lever med neurologiska diagnoser eller symtom samt närstående. Vi finns för att ge våra medlemmar information, stöd och arbetar för jämlika levnadsvillkor för personer med neurologisk diagnos/symtom. Vi sprider kunskap i samhället om neurologi och hur det är att leva med en neurologisk diagnos/symtom. Neuroförbundet representerar 13 000 medlemmar och har som mål att personer som lever med neurologiska diagnoser ska ha lika möjligheter och rättigheter som alla andra.

Generella synpunkter

Neuroförbundet instämmer i stort med utredningens sammanfattande analyser och slutsatser och delar bilden av att det förekommer flera omotiverade skillnader mellan och inom regionerna, bland annat i fråga om tillgång till vård. Neuroförbundet delar också utredningens bedömning att Hälso- och sjukvårdslagens bestämmelse om vård på lika villkor för hela befolkningen behöver uppfyllas bättre än i dag, samt att efterlevnaden av Patientlagen behöver förbättras.

Patienträttigheter

Patientens ställning måste stärkas genom förbättrad information om patienträttigheter, både gentemot allmänheten och gentemot vårdens medarbetare, och ökade sanktionsmöjligheter. Neuroförbundet ställer sig positivt till förslagen om stärkt uppföljning, information och sanktioner mot regioner. De är viktiga för patienter som ofta upplever skillnader i vårdkvalitet mellan regioner. Myndigheten för Vårdanalys kartläggning visar att Patientlagen inte har fått det genomslag som det var tänkt: patientens ställning har inte har stärkts sedan lagens införande. Neuroförbundet anser därför att Patientlagen behöver ses över i sin helhet, med fokus på hur patientens ställning faktiskt kan stärkas i praktiken.

Vi efterlyser tydligare direktiv om hur staten ska säkerställa att patienter får lika vård oavsett var de bor. Ekonomiska incitament ska inte få styra vilken vård som regionerna erbjuder.

Kompetensförsörjning

Utredningen konstaterar att samordningen brister i Sverige och att de långa vårdköerna och regionala skillnaderna är resultat av detta. Neuroförbundet delar kommitténs bedömning att nuvarande ansvar för kompetensförsörjningen, som idag vilar på regionerna, är otillräckligt och bristfälligt samordnat.

Genom våra medlemsundersökningar och rapporter är det tydligt för oss att våra medlemmar inte har tillgång till en jämlik vård. Förbundet välkomnar därför utredningens förslag att staten bör ta ett större ansvar för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. Det innebär bland annat att planering och dimensionering av utbildningar bör utgå från nationella behov.

Vi instämmer också i att staten behöver arbeta mer aktivt för att förbättra arbetsmiljön inom vården, då detta är avgörande för att kunna rekrytera och behålla personal. Att regeringen nu föreslås se över hur detta utökade ansvar ska organiseras är en åtgärd som förbundet ställer sig positivt till.

Vid neurologiska diagnoser är kontinuerlig uppföljning och rehabilitering nödvändigt för att patienten ska kunna bibehålla sina förmågor och leva ett aktivt liv. Enligt vår senaste medlemsundersökning träffar två av tio med diagnos aldrig en neurolog, trots att de upplever ett behov av det – en fördubbling sedan 2019. Dessutom saknar nära 70 procent neurologisk rehabilitering, en ökning med 30 procent sedan 2019.

Dessutom är vården ojämlik över landet. Enligt statistik från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) kan väntetiden för att få träffa en neurolog 2024 skilja sig så mycket som 200 dagar mellan olika regioner¹.

Huvudmannaskapet

Utredningen avråder från ett delvis statligt huvudmannaskap och lämnar inget förslag om ett renodlat statligt huvudmannaskap. De två huvudsakliga skäl som anförs är bristande parlamentariskt stöd för detta samt den stora administration som ett en sådan omorganisation skulle innebära. Neuroförbundet delar förvisso utredningens uppfattning att huvudmannaskapet inte är ensamt avgörande för att göra vården mer jämlik, tillgänglig och sammanhållen, men menar att utredningen underskattar behovet av ett tydligare nationellt ledarskap. Om regionerna inte förmår att tillsammans skapa en fungerande struktur för jämlik vård måste staten kliva fram och ta ett större ansvar – inte nödvändigtvis genom ett statligt huvudmannaskap, men genom skarpare styrning, uppföljning och gemensamma mål. Utan en sådan förändring kommer vården även fortsättningsvis att präglas av ojämlikhet. Ökat statligt ansvar för vissa områden

Utredningen föreslår att staten ska ta ett större ansvar för vissa områden; kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer, screening, rättspsykiatrisk vård och luftburen ambulanssjukvård och luftburna sjuktransporter. Neuroförbundet delar utredningens bedömning om att ett ökat statligt ansvar för dessa områden är önskvärt.

Rehabilitering, habilitering och hjälpmedel

Utöver de områden som kommittén lyfter vill Neuroförbundet betona att även rehabiliterings- och hjälpmedelsområdet bör omfattas av ett tydligare statligt ansvar. En ökad nationell styrning här kan bidra till mer jämlik tillgång till rehabilitering och hjälpmedel och därmed till bättre hälsa för fler. Idag finns stora regionala skillnader i hjälpmedelstillgång, väntetider, sortiment, avgifter och förskrivningskriterier samt tillgången till förskrivarkompetens – något som drabbar både brukare och förskrivare. Detta skapar ojämlik vård och ohälsosamma arbetsvillkor.

Förbundet ser ett behov av att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att skapa ett nationellt kunskapscentrum för habilitering och rehabilitering, med särskilt fokus på hjälpmedel. För att minska skillnaderna bör även hälso- och sjukvårdslagen justeras så att likvärdighet i hjälpmedelsförsörjning garanteras oavsett bostadsort. Sedan 2007 har andelen personer som saknar neurologisk rehabilitering stadigt ökat. Vi arbetar för att förbättra tillgången till rehabilitering och vill införa en nationell hjälpmedels- och rehabiliteringsgaranti.

I region Gävleborg finns möjlighet att få stöd för att åka till anläggningar i ett varmt klimat för behandling och rehabilitering. Detta gäller främst patienter med neurologiska sjukdomar, reumatiska sjukdomar, psoriasis samt patienter med olika typer av skador. Rehabilitering i ett varmare klimat är en mycket viktig rehabiliteringsform och bör erbjudas oavsett var du bor i landet. Det bör vara ett nationellt ansvar med ett riksintag enligt norsk modellⁱⁱ.

Regeringen har nyligen lagt fram ett förslag om en ny lag som gör det obligatoriskt för alla kommuner att ha en medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) för att skapa en mer jämlik och patientsäker kommunal hälso- och sjukvård. Det är ett steg i omställningen mot god och nära vård och syftar till att säkerställa att kommunal primärvård kan leverera på sitt uppdrag gällande rehabilitering. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Neuroförbundet ser även att det på regional och kommunal nivå krävs ökade resurser till hjälpmedelsverksamheter, fler anställda förskrivare och bättre förståelse för hjälpmedels betydelse hos chefer och beslutsfattare. Slutligen behöver hjälpmedelssortimentet utvecklas i samverkan med brukare, professioner och forskare, så att nya innovationer kan införas på ett säkert och effektivt sätt.

Läkemedel

Neuroförbundet instämmer i kommitténs förslag att en utredning tillsätts för att se över hur statens ansvar för läkemedel kan utökas och stärkas. Inte minst när det gäller att säkerställa en jämlik och snabbare tillgång till nya effektiva läkemedelsbehandlingar.

Det är ihållande problem med restnoteringar av läkemedel i Sverige. Ett antal utredningar är tillsatta av regeringen, men än ser vi inget tydligt resultat. Restnoteringar och bristsituationer är fortfarande ett stort problem.

Vidare menar Neuroförbundet att sär läkemedel är ett särskilt utsatt område som behöver statlig finansiering. Tillgången är ytterst ojämlik beroende på var i landet personer med neurologiska sjukdomar bor och blir också många gånger en kostnadsfråga för enskilda kliniker. Neuroförbundet ser fram emot antagandet och implementeringen av en nationell strategi för sällsynta hälsotillstånd. I våra enkäter och rapporter lyfter våra medlemmar samma problem som Socialstyrelsen gjort: det är olika förutsättningar beroende på var i landet man bor, det tar för lång tid att få rätt diagnos och kunskapen inom vården brister.

Det är oerhört viktigt att det skapas en sammanhållen vårdstruktur för sällsynta hälsotillstånd. Uppemot en halv miljon svenskar lever idag med ett sällsynt hälsotillstånd, men riskerar att falla mellan stolarna och inte få rätt vård och stöd i rätt tid. Neuroförbundet vill att en särskild samordnare för sällsynta hälsotillstånd inrättas.

Avslutning

Neuroförbundet ser Vårdansvarskommitténs betänkande som ett viktigt steg mot en mer jämlik, tillgänglig och patientcentrerad hälso- och sjukvård. Vi delar kommitténs bedömning att ett helt statligt huvudmannaskap inte är lösningen, men att staten behöver ta ett tydligare och mer aktivt ansvar inom flera centrala områden. För att uppnå en vård på lika villkor krävs en stärkt statlig styrning, ökad regelefterlevnad och bättre förutsättningar för långsiktig planering i regionerna.

Vi vill särskilt betona vikten av att rehabilitering och hjälpmedel på sikt inkluderas i det utökade statliga ansvaret, då dessa delar är avgörande för livskvaliteten hos personer med neurologiska sjukdomar. Vidare måste arbetet med kompetensförsörjning och arbetsmiljö prioriteras, då dessa faktorer är direkt avgörande för vårdens kvalitet och kontinuitet. Neuroförbundet delar kommitténs bedömning att riktade statsbidrag bör användas restriktivt, men vill betona att vissa grupper (sällsynta sjukdomar) kan behöva särskilda satsningar för att säkerställa jämlik vård. För patienter med neurologiska sjukdomar krävs ibland avancerade och multidisciplinära insatser som kan behöva statlig samordning. Neuroförbundet välkomnar fortsatta åtgärder som stärker patientens ställning, säkerställer specialistkompetens och bidrar till jämlik vård.

Neuroförbundet tackar för möjligen att inkomma med ett svar på remissen. Vi ser fram emot att bidra i arbetet med att konkretisera och utveckla förslagen framåt. I det

arbetet är det också viktigt att beakta FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Eva Helmersson
Förbundsordförande Neuroförbundet

i ["Vi vill se en nationell styrning av neurosjukvården" - Dagens Medicin](#)

ii [Behandlingsreiser - Oslo universitetssykehus HF](#)